

MINA, (MAAILMA)KODANIK

KOOLIASTE	IV kooliaste
TUNNI PIKKUS	75 minutit
AINE	Ühiskonnaõpetus
TEEMA VÕI KURSUS	Ühiskond ja selle areng. Rahvusvähemused, vähemusrahvused. Religioosne mitmekesisus.
AINELÕIMING	Geograafia, eesti keel ja kirjandus
ÕPITULEMUSED	<p>Õpilane</p> <ul style="list-style-type: none">• iseloomustab nüüdisühiskonna peamisi probleeme Eestis, Euroopas ja maailmas, analüüsib sotsiaalsete pingete ja probleemide tekke põhjusi• mõistab, mis võib mõjutada inimese identiteedi kujunemist• analüüsib identiteedi eri tasandeid: kohalik identiteet, Euroopa identiteet ja maailmakodaniku identiteet
MAAILMAKODANIKU PÄDEVUSMUDELIGA SEOTUD ÕPITULEMUSED	<ul style="list-style-type: none">• mõistab, kuidas arusaamad ajaloost mõjutavad inimese identiteeti, kultuuri ja võimalusi mõjutada ühiskondlikke protsesse• mõistab identiteedi keerukust, kontekstuaalsust ja muutuvust• analüüsib, miks ja kuidas eri rühmad, kogukonnad ja riigid on seotud
KESTLIKU ARENGU EESMÄRGID	16. eesmärk: rahumeelsed ja kaasavad institutsioonid 17. eesmärk: üleilmne koostöö
MEETODID	<ul style="list-style-type: none">• infootsing• rühmatöö• arutelu
ÕPPEVAHENDID	<ul style="list-style-type: none">• projektor• võimalus esitluseks• slaidiesitus

TUNNI PÕHISÕNUM JA SEOS KULTUURIRIKKUSEGA

Tunni teema on kultuuriline mitmekesisus ja identiteet. Otsime vastust küsimusele, millised on identiteedi eri tasandid – kohalik, riiklik, Euroopa ja globaalne (maailmakodaniku) identiteet – ja millest need koosnevad. Eesmärk on mõista, kuidas arusaamad ajaloost mõjutavad inimese identiteeti ja kultuuri ning kuidas need pakuvad võimalusi mõjutada ühiskondlikke protsesse ja mõista identiteedi keerukust, kontekstuaalsust ja muutuvust. Õpime nägema, kuidas eri kultuurid ja vähemusgrupid ühiskonda rikastavad, ja samas tugevdame arusaama, et kultuuriline mitmekesisus ei ole mitte ainult rikkus, vaid ka oluline osa kestlikust ja rahumeelsest ühiskonnast.

SISSEJUHATUS (10 MIN)

Tutvusta tunni teemat ja eesmärki. Näita õpilastele märksõnapilve. Tundi toetav esitlus asub [siin](#).

Õpilastel on ülesanne 2 minuti jooksul valida ekraanil olevast 25 märksõnast 5, mis on neile olulised või millega nad seostavad iseennast. Kui valik on tehtud, siis tutvustavad nad oma valikuid pinginaabrile. Soovi korral võib harjutuse lõpus paluda õpilastel oma valikud ka kõva häälega välja öelda.

IDENTITEEDI ERI TASANDID (15 MIN)

Sealt liigume harjutuse järgmise osa juurde. Küsimus õpilastele: joonis esitlusel kujutab inimese identiteeti. Mida need neli tasandit sümboliseerida võiks? Anna õpilastele mõned minutid omavahel arutlemiseks ja arvamiseks. Soovitav vastus – need kujutavad identiteedi nelja tasandit: kohalik, riiklik/rahvuslik, Euroopa ja maailm.

- Kohalik identiteet tähendab meie seotust oma kodukoha ja kogukonnaga, kus me oleme üles kasvanud ja kus meie kultuurilised eripärad on kõige nähtavamad.
- Riiklik ehk rahvuslik identiteet viitab meie kuulumisele oma riiki ja rahvuse, jagades ühist keelt, kultuuri, ajalugu ja traditsioone, mis loovad sideme meie ja teiste samas riigis elavate inimeste vahel.
- Euroopa identiteet ühendab meid teiste Euroopa riikidega – see hõlmab väärtusi, ajalugu ja kogemusi, mis on Euroopa rahvaste jaoks ühised ning eristavad meid teistest maailma piirkondadest.
- Maailma(kodaniku/globaalne) identiteet tähendab, et me näeme end osana suuremast inimkonnast – hoolime üleilmsetest küsimustest ja tunneta me oma rolli globaalses kogukonnas.

Kuidas paigutaksime identiteedi joonisele varem käsitletud märksõnad? Kas märksõna võiks pigem sobituda kohaliku, riigi/rahvuse, Euroopa või maailma tasandiga? Õpilastel on ülesanne märksõnad koos pinginaabriga joonisele paigutada (aega on 5 minutit).

Kui täitmise käigus tekib arutelu või eriarvamusi, kuhu mingi märksõna sobitub (nt kas feminismlil võib olla ainult kohalik tasand), võib võtta aega selle üle arutlemiseks. Oluline on rõhutada, et harjutuses ei ole otseselt õigeid ega valesid vastuseid – see on raamistik aruteludeks.

Harjutuse lõpuks palu õpilastel mõelda, milliseid märksõnu tahaksid igale tasandile veel juurde lisada. Klassi peale kokku võiks lisanduda vähemalt 8 märksõna (2 igale tasandile). Siinkohal on võimalus ka arutleda, kuidas eri tasandid omavahel seotud on ja millisel viisil meil on võimalik tunnetada oma identiteeti või kuuluvust eri tasanditega samaaegselt.

KULTUUR JA KULTUURILINE JÄÄMÄGI (10 MIN)

Tutvusta õpilastele kultuurilise jäämäe mudelit. Küsi alustuseks klassilt, mis on kultuur? Mis tuleb neile selle sõnaga seoses pähe? Kuula ära paari õpilase mõtted ja seejärel selgita, et kultuur on kõik, mis on inimeste poolt loodud ja aja jooksul kujunenud, ning et see koosneb paljudest kihtidest. Kõigepealt näita õpilastele tühja jäämäe ja tutvusta, kuidas jäämägi kultuuri sümboliseerib. Küsi õpilastelt, mis osa kultuurist on nähtav? Mis jääb jäämäe pealmisse ossa?

Olles õpilaste vastuseid kuulanud, näita klassile juba n-õ täidetud jäämäe. Õpilastelt võib küsida, mis osa jäämäest on seotud identiteediga või mis on identiteedi jaoks olulisim. Tihtipeale mõjutab identiteeti kõige rohkem see, mis on silmale nähtamatu – meie väärtused, hoiakud ja maailmavaated.

Õpilased võtavad mõtlemiseks 3 minutit ja panevad iseenda kohta kirja näited, mis haakuvad nende jaoks mõne kultuurilise jäämäe osaga (nt kui suur roll on tema kultuuris perekonnal, millised on tavapärased soorollid jne).

Lisategevused, kui on aega

- Kui tahate minna sügavuti, võite ka ette võtta eelmises harjutuses tutvustatud kohaliku, riikliku, Euroopa ja globaalse identiteedi tasandid ning arutleda, kas üks või teine kultuuriaspekt on mõne tasandiga rohkem seotud kui teisega. Võite ka arutada, millised aspektid on jäämäelt veel puudu: nt millised on Euroopa või maailmakodaniku identiteediga seotud nähtavamad osad, millised vähem nähtavad?
- Milline on teie enda klassi kultuur? Mis on nähtav ja mis on silmale peidetud?
- Uurida võib ka Hofstede [kultuuridimensioonide teooriat](#) ja võrrelda eri riike [selle tööriistaga](#).

TÖÖ PERSOONADEGA (15 MIN)

Iga õpilane (või paar) saavad endale ühe persoona tutvumiseks. Persoonasid tutvustavad tekstid sisaldavad ainult pealiskaudset infot. Selle, mis on persoona kohta kirja panemata, võib õpilane ise oletada või välja mõelda.

Esimene ülesanne on igal õpilasel individuaalselt ette kujutada, et tema ise on see konkreetne persoona, ning kirjutada lühike sotsiaalmeediapostitus (Facebooki, Instagrami vms stiilis), kus räägib oma päevast.

Suunavad küsimused

- Mis oli tänases päevas erilist või rasket?
- Kellega sa täna suhtlesid ja millest rääkisite?
- Kuidas sa näed oma tulevikku?
- Mis sulle oma elukohas või kultuuris meeldib ja mis võiks olla parem?

Seejärel töötavad õpilased 3–4liikmelistes rühmades. Õpilased tutvustavad oma persoonasid üksteisele mina-vormis („Tere, mina olen...”) ja arutlevad omakeskis allolevatel küsimustel.

- Mis on teie isikute juures sarnast, mis erinevat?
- Mis mured neil olla võivad? Mis rõõmud? Mis võib nende jaoks olla just praegu põletavaim probleem?
- Mis iseloomustab teie personaade kultuuri?
- Kui tugevat seost nad tunnetavad kas oma kodukoha, riigi, Euroopa või maailmakodaniku identiteediga?

Arutelu võib aidata juhtida ka persoonade kohta karikatuuri täitmine (lisa 2). Südamel kohale tuleb kirjutada, mis väärtused on sellele isikule olulised; käte juurde, mis oskused on tal olemas. Pea juurde mõttemullidesse tuleb kirjutada, mis on selle isiku mured ja rõõmud.

Lisategevus, kui on aega: arutage eri persoonade vaatepunkte seoses globaalsete probleemidega. Mida üks või teine inimene oma tausta ja olukorda arvestades nendest probleemidest arvab? Milliseid lahendusi ta välja pakub? Mis on tema väärtused, põhimõtted või lähtepunktid nende teemade juures? Teemad võivad olla allolevad.

- Rände ja integratsioon
- Kliimamuutused
- Kultuurilise identiteedi hoidmine
- Majanduslik ebavõrdsus
- Haridus ja noored

KOKKUVÕTE (10 MIN)

Kogu klassi arutelu:

- Mis kujundab inimeste identiteeti?
- Miks on identiteet ühiskonna jaoks tervikuna oluline?
- Kas ühist identiteeti jagavatel inimestel on lihtsam koos elada?
- Kuidas eri identiteetid meie ühiskonda rikastavad?
- Kuidas aitavad identiteedi eri tasandid mul maailma mõista?

VÕIMALIKUD JÄTKUTEGEVUSED

- Kirjutada arutelu teemal, mida tähendab minu jaoks olla eurooplane.
- Analüüsige ühiselt valitud osi [2023. aasta lõimumismonitooringust](#).

LISA 1. PERSOONAD

Siin on kokku 10 Eestis elava inimese persoonat ja 5 Euroopas elava inimese persoonat. Kui soovite jääda oma tunni teemaga ainult Eestisse, jagage igale õpilastele ainult Eesti persoonad. Kui soovite tunnile lisada Euroopa dimensiooni, jagage välja ka Euroopa omad.

Eesti persoonad

- KAIE** Kaie on 28-aastane Mulgi juurtega noor naine, kes peab väga oluliseks oma piirkonna kultuuri säilitamist ja edendamist. Ta töötab Mulgi kultuurikeskuses, kus juhendab lastele ja täiskasvanutele mõeldud käsitöökursusi. Kaie on spetsialiseerunud traditsiooniliste Mulgi mustrite uurimisele ja kasutamisele tänapäevastes rõivastes. Vabal ajal kasvatab ta oma maakodus ravimtaimi ja unistab mulkide ajaloost rääkiva raamatu kirjutamisest.
- HENRI** See on Henri, 40-aastane mees Tallinnast, riigiametnik. Henri on oma juurtelt setu. Kogu ta perekond elas mitu põlve 30 kilomeetri raadiuses. Ta sündis küll Võrumaal, kuid tuli Tallinnasse õppima ja on sellest ajast saati seal töötanud. Henri on kolme lapse isa. Suur osa tema vabast ajast kulub laste sõidutamisele. Henril on kahju, et lastele oma juurte tutvustamiseks tuleb sõita teise Eesti otsa.
- JOUNI** Jouni on 30-aastane soome päritolu mees, kelle vanemad kolisid Eestisse 1990ndatel, kui isa töötas insenerina Tallinnas. Jouni on üles kasvanud Tallinnas ja lõpetanud seal ka ülikooli. Ta on töötanud mitmes rahvusvahelises haridustehnoloogia projektis, arendades platvorme, mis aitavad õpetajatel ja õpilastel paremini koostööd teha. Jouni on aktiivne kogukonnaliige ja ta korraldab soomlaste kultuuriõhtuid. Talle meeldib vabal ajal suusatada ja kalastada.
- MARI** See on Mari, 35-aastane naine Tallinnast, idufirma asutaja. Mari sündis Narvas ja kasvas üles Narva-Jõesuus. Mari on oma juurtelt ingerisoomlane. Paljud ta sugulased elavad tänapäeva Venemaa territooriumil Karjalas. Mari osales ülikooliõpingute ajal mitmel häkatonil ja lõpuks katsetas ka oma idee elluviimist *start-up*’ina. Investorige huvi on olnud suur. Mari ei ole veel oma peret loonud, tema äri ongi tema elu olulisim osa.
- MARTEN** Marten on 33-aastane kihnlane, kes on kogu elu veetnud saarel ja elab seal traditsioonilist kalurielu. Ta on tuntud kohaliku kogukonna eestvedajana, kes korraldab kultuuriüritusi ja aitab säilitada kihnu keelt ja kombeid. Marten on osalenud ka mitmes rahvusvahelises projektis, et tutvustada Kihnu kultuuri UNESCO maailmapärandi raames. Lisaks kalapüügile tegeleb ta vabal ajal paadiehituse ja lõõtspilli mängimisega.

- PAVEL** See on Pavel, 24-aastane mees Mustveest, ehitaja. Paveli pereliikmed on vanausulised. Paljudest vanausuliste traditsioonidest, kuigi mitte kõigist, peetakse kinni tänase päevani. Pavel käib sageli objektidel ka Soomes. Pavel oleks hea meelega rohkem kodumaal ja toetaks oma kogukonda, kuid Põhjas on võimalik sama tööga rohkem teenida. Enam pole Soomes ka Eestiga võrreldes elu nii kallis.
- LEYLA** Leyla, 22-aastane naine Tallinnast, disainitudeng. Leyla on aserbaidžaani juurtega noor naine, kelle vanemad kolisid Eestisse 1990ndatel. Ta õpib Eesti kunstiakadeemias graafilist disaini ja paistis juba noorena silma mitmel rahvusvahelisel konkursil. Leyla on väga uhke oma pärandi üle ja püüab disainis ühendada eesti ja aserbaidžaani kultuurielemente. Vabal ajal korraldab ta kogukonna jaoks kokandusõhtuid, kus õpetab valmistama traditsioonilisi aserbaidžaani roogasid.
- ALEKSANDRA** Aleksandra, 73-aastane ukrainlanna Sillamäelt, pensionär. Aleksandra tuli omal ajal Sillamäele tööle, leidis siin armastuse ja jäigi siia. Aleksandra mees lahkus meie seast 8 aastat tagasi ootamatu terviserikke tõttu. Aleksandra lapselapsed ei jõua tal enam nii sageli külas käia. Sõbrannad on samuti üha põduramaks jäämas ja Aleksandra tunneb ennast sageli üksinda.
- HARUTO** Haruto on 45-aastane jaapani päritolu mees, kes tuli Eestisse 20 aastat tagasi pärast seda, kui kohtus oma tulevase abikaasaga, kes oli Jaapanis vahetusüliõpilane. Haruto avas Pärnus Jaapani köögile spetsialiseerunud restorani, mis on saanud nii kohalike kui ka turistide seas väga populaarseks. Ta osaleb sageli toidufestivalidel ja õpetab Jaapani toidukultuuri. Haruto armastab Eestit ja naudib Pärnu rahulikku elu, kuid hoiab tihedat kontakti ka oma Jaapanis elavate sugulastega.
- DAVID** David on 13-aastane armeenlane, kes elab perega Pärnus. Davidi pere kolis Eestisse juba enne tema sündi. Armeenias oma sugulastel on David külas käinud vaid korra. Ta räägib praegu eesti keelt paremini kui oma emakeelt. David on seltskondlik ja talle meeldib koolis käia, kuid õppimisega on tal raskusi. Tal on raske paigal istuda ja keskenduda.

Euroopa persoonad

- LUCA** Luca, 45-aastane mees Itaaliast, Roomast, kooliõpetaja. Luca on pärit Napoli, kuid kolis noorena pealinna, et seal ülikoolis õppida ja karjääri alustada. Ta töötab keskkoolis ajalooõpetajana ja on aktiivne kodanikuliikumises, mis keskendub keskkonnateadlikkuse tõstmisele noorte seas. Lucal on kaks last ja ta veedab palju aega perega matkates ning reisides maailma avastades.
- INGRID** Ingrid, 32-aastane naine Rootsist, Malmöst, teadlane. Ingrid on rootslanna, kes spetsialiseerub kliimamuutuste mõjude uurimisele. Ta on lõpetanud Kopenhaageni ülikooli ja teeb nüüd koostööd Euroopa ülikoolidega. Ingridil ei ole lapsi, kuid ta veedab palju aega oma õe lastega ja toetab rohelisi algatusi kohaliku kogukonna tasandil.
- MIGUEL** Miguel, 29-aastane mees Hispaaniast, Barcelonast, kokk. Miguel on katalaan, kes on töötanud Barcelonas mitmes restoranis ja soovib tulevikus avada oma restorani, kus saaks pakkuda kaasaegseid Hispaania roogasid. Ta on tihti öösiti tööl ning veedab vabu päevi sõprade ja pereliikmetega rannas. Miguel naudib surfamist ja matkamist.
- ANASTASIA** Anastasia, 38-aastane naine Kreekast, Ateenast, graafiline disainer. Anastasia on pärit Thessalonikist, kuid kolis pärast kunstiõpingute lõpetamist Ateenasse, kus ta töötab. Ta on abielus ja tal on üks laps. Vabal ajal juhendab Anastasia noorte kunstiringi ja armastab vanu esemeid ümber kujundades neile uue elu anda. Ta hindab kreeka pärandit ja kombestikku ning tunneb suurt huvi Euroopa ajaloo vastu.
- JONAS** Jonas 19-aastane mees Leedust, Vilniusest, üliõpilane ja vabatahtlik. Jonas õpib sotsiaalteadusi ja on aktiivne noorteorganisatsioonides, mis keskenduvad sotsiaalsele õigusele ja keskkonnakaitsele. Ta naudib reisimist ja on osalenud mitmes rahvusvahelises noortevahetuses. Kuigi Jonas elab Vilniuses, käib ta tihti väikelinnas vanemate juures, kes kasvatavad mesilasi ja toodavad mett.

LISA 2.
MAAILMAKODANIKU
JÖÖNIS

